

N:o 4.

Ank. till Riksd. kansli den 19 april 1895, kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts till Riksdagen gjorda framställningar dels angående godkännande af grunder för blindundervisningens ordnande, dels ock om anslag till förskola för blinda i Vexjö samt till uppförande af en byggnad för förskola för blinda å Tomtebodå m. m.

I den till Riksdagen den 15 januari innevarande år aflåtna proposition angående statsverkets tillstånd och behof har Kongl. Maj:t under riksstatens åttonde hufvudtitel föreslagit, *dels* i punkt 9:

att Riksdagen, med godkännande af en för förskolan för blinda i Vexjö uppgjord stat måtte för tillämpning af samma stat bevilja ett årligt belopp af 13,500 kronor afvensom medgifva, att de för skolans föreståndare och lärarinnor afsedda två ålderstillägg, hvarterå å 300 kronor, efter respektive 5 och 10 års väl vitsordad tjänstgöring finge utgå af det å riksstatens åttonde hufvudtitel uppförda förslagsanslag till ålderstillägg,

dels ock i punkt 59:

att Riksdagen måtte bevilja till uppförande af en byggnad för förskola för blinda å Tomtebodå samt för bestridande af kostnaderna för ritningar och kostnadsförslag till ifrågavarande byggnad 81,950 kronor, deraf för år 1896 50,750 kronor.

Vidare har Kongl. Maj:t i särskild proposition af den 4 nästlidne mars (n:o 31) föreslagit Riksdagen att — såsom förutsättning för dess bifall till hvad Kongl. Maj:t i statsverkspropositionen föreslagit beträffande byggnad

af en förskola för blindade vid Tomtebodas äfvensom i fråga om en förskola för blindade i Vexjö — godkänna följande grunder för blindundervisningens ordnande, nemligen:

att undervisningen för i skolåldern varande blindade barn, som ej tillika äro döfstumma eller sinnesslöa, blifver obligatorisk från och med år 1898;

att sådant barn blifver skolpligtigt det år, under hvilket det fyller 7 år, och att dess skolgång ej får uppskjutas längre än till det år, under hvilket det fyller 9 år, dock med rätt för föräldrar eller målsmän att enskildt sörja för undervisningen af de barn, hvilka stå under deras målsmanskap;

att barnet är skolpligtigt under de 10 år, som följa efter dess intagning i skola, derest det icke före denna tid förvärfvat sådana insigter och färdigheter, att det anses böra befrias från skolgång, eller är så svagt begåfvadt, att dess fortsatta vistelse i skolan anses vara utan gagn;

att skoltvånget inträder successivt, så att år 1898 endast de barn, som under detta år fylla 9 år, blifva skolpliktiga, dock med rätt för de barn, som under samma år fylla 7 eller 8 år, att begagna undervisningen, om och i den mån i undervisningsanstalterna utrymme kan beredas för dem;

att, utom de redan befintliga undervisningsanstalterna för blindade, blindinstitutet å Tomteboda, förskolan för blindade i Vexjö och handtverksskolan i Kristinehamn, upprättas ännu en förskola för blindade å Tomteboda;

att förskolan för blindade å Tomteboda beräknas företrädesvis för Svealand och Norrland och skolan i Vexjö företrädesvis för Götaland;

att hvar och en af förskolorna anordnas för 40 barn och indelas i 4 ettåriga klasser;

att barn, som efter den genomgångna fyraåriga kursen visar sig förnöget till vidare utbildning, bör öfverflyttas till blindinstitutet, men att barn, som icke anses kunna göra sig till godo undervisningen å institutet, får kvarstanna i förskolan ytterligare 2 år;

att undervisningsämnenas i förskolorna böra vara: kristendomskunskap, modersmålet, räkning, åskådning, modellering, handarbete, sång och gymnastik;

att vid förskolan i Vexjö anställas 1 föreståndare, 3 lärarinnor samt nödig tjänstepersonal, och vid förskolan å Tomteboda, som förestås af direktorn vid institutet för blindade, 1 första lärarinna, 3 lärarinnor samt nödig tjänstepersonal;

att föreståndaren för skolan i Vexjö erhåller i årlig lön 2,000 kronor,

första lärarinnan vid skolan å Tomtebodå 1,200 kronor samt hvar och en af lärarinnorna vid båda skolorna 1,000 kronor;

att föreståndaren och lärarinnorna få fri bostad och värme vid läroanstalten;

att såväl föreståndaren som lärarinnorna skola vara berättigade till två ålderstillägg å 300 kronor hvarterå efter respektive 5 och 10 års väl vitsordad tienstgöring, hvilka ålderstillägg skola utgå af det å riksstatens åttonde hufvudtitel uppförda förslagsanslag till ålderstillägg;

att för hvar och ett i förskola för blinda eller i institutet för blinda intaget barn skall af vederbörande landsting eller af stad, som ej i landsting deltagar, erläggas en årlig afgift af 300 kronor;

att landsting eller stadsfullmäktige, hvarom här är fråga, ega att för hvarje till landstingsområdet eller staden hörande barn, som är intaget i förskola för blinda eller i blindinstitutet, bestämma en viss årlig afgift, med hvilken föräldrar eller målsmän skola bidra till betäckande af kostnaderna för barnets underhåll och undervisning vid skolan;

att de föräldrar eller målsmän, hvilka icke ega tillgång till afgiftens erläggande, böra genom fattigvårdens försorg härutinnan understödjas;

att, när skoltvånget blifvit fullständigt genomfördt, det blifver föremål för pröfning, huruvida icke de vid institutet för blinda befintliga friplatser, som betingas af statsbidraget, böra indragas, samt huru de till institutet hörande donationsmedlen lämpligast kunna, i öfverensstämmelse med donationsbrefvens innehåll, till blindundervisningens fromma användas, och statens utgifter för denna undervisning sålunda i någon mån minskas.

Till det vid statsverkspropositionen fogade utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikären den 14 januari 1895 har departementschefen från det af den s. k. blindkomitén den 17 december 1880 afgifna betänkande och förslag om ordnande af undervisningen för blinda meddelat bland annat följande.

Till ordnande af undervisningen för blinda i enlighet med de grunder för samma undervisning, hvilka blindkomitén uppställt, hade bemälda komité föreslagit inrättandet af tre slag af läroanstalter för blinda:

1. blindskolor för barn mellan 7 och 11 år;
2. blindinstitut för blinda mellan 11 och 18 år;
3. handverksskolor för blinda personer öfver sistnämnda ålder.

Af de först nämnda läroanstalterna, eller blindskolorna, skulle för hela riket erfordras tre, på det att, såsom komiterade ansåge önskvärdt, folkskolestadgans allmänna föreskrift om skyldighet för föräldrar att hålla sina

barn till skolgång måtte vinna full tillämpning äfven i fråga om blinda barn. Till en början, och för att ej allt för dryga utgifter för det allmänna på en gång måtte förorsakas, hade komitén föreslagit anordnande af endast två dylika skolor, förlagda inom skilda orter och hvardera beräknad för 30 lärjungar, som skulle i anstalten jemte undervisning åtnjuta bostad, underhåll och vård. Dessa anstalter skulle upprättas och underhållas af statsverket, men bidrag dertill lemnas på det sätt, att landsting eller stad, som icke deltog i landsting, för hvarje i anstalten intaget barn erlade en viss årlig afgift, med rätt att efter omständigheterna söka ersättning af föräldrar, målsmän eller fattigvårdsstyrelse.

Af blindinstituten skulle för riket två — hvardera beräknadt för 100 elever, som i institutet skulle jemte undervisning njuta bostad, underhåll och vård — upprättas och underhållas af statsverket med bidrag för hvarje elev, hvilket skulle utgå på samma sätt som för elever vid blindskola. Tills vidare skulle dock ej något nytt sådant institut inrättas, utan endast en utvidgning ske af det redan befintliga, så att antalet elever, som derstädes kunde intagas, komme att ökas från 60 till 100.

Handtverksskolor skulle i mån af behof upprättas för äldre personer, som, till det antal och under den tid skolans styrelse kunde pröfva lämpligt, skulle njuta undervisning men ej hafva bostad och underhåll i anstalten. Af dessa skolor, som borde underhållas af statsverket ensamt, skulle till en början endast en inrättas.

Sedan vederbörande afgifvit infortrade yttranden öfver komiténs berörda betänkande och förslag, hade, enligt hvad departementschefen vidare anfört, Kongl. Maj:t hos 1883 års Riksdag gjort framställning derom, att följande anslag måtte vardas å extra stat för år 1884 uppförda, nemligen:

till en blindskola	kronor 11,000: —
» » handtverksskola för blinda	» 7,000: —
» understöd för blindlärareelever	» 1,200: —
	<hr/>
	tillsammans kronor 19,200: —

Denna Kongl. Maj:ts framställning hade af Riksdagen bifallits. Enligt beslut den 29 juni och den 17 juli 1883 hade Kongl. Maj:t härefter bestämt, att den blindskola och den handtverksskola för blinda, till hvilka Riksdagen sålunda beviljat anslag, skulle förläggas, den förra i Vexjö, den senare i Kristinehamn, och träda i verksamhet under hösten 1884.

Vid 1884 års riksdag hade Kongl. Maj:t framställt förslag om upplåtande af kronolägenheten Tomteboda till plats för ett institut för blinda samt om anvisande af ett anslag å 528,000 kronor till nybyggnad för

institutet. Denna framställning hade af Riksdagen afslagits, särskildt af det skäl, att byggnadskostnaden syntes vara väl drygt beräknad.

På förnyad framställning af Kongl. Maj:t vid 1885 års riksdag hade Riksdagen medgifvit omförmälda kronolägenhets upplåtande till plats för institutet samt beviljat till bestridande af kostnaderna för institutets byggnad ett anslag af 415,600 kronor. Sedan denna byggnad under åren 1886—1888 blifvit uppförd, hade institutet sistnämnda år dit inflyttat.

Efter den utvidgning, institutet sålunda erhållit, hade från och med år 1889 till detsamma utgått ett å ordinarie stat uppfördt anslag af 50,150 kronor om året, med skyldighet för institutet att mottaga 26 frielever från de särskilda stiften och Stockholms stad. För betalande elever vore årsafgiften, som af blindkomitén ansetts böra utgå med 350 kronor för hvarje elev, i enlighet med Riksdagens i sådant hänseende fattade beslut, bestämd till 300 kronor.

År 1892 hade Kongl. Maj:t utfärdat stadga för blindinstitutet å Tomtebodan.

Utom berörda anslag till blindinstitutet hade anslagen till undervisningen för blinda varit uppförda å extra stat och årligen af Riksdagen beviljats. Sedan blindskolan i Vexjö trädte i verksamhet, hade anslaget till densamma utgått med 11,000 kronor årligen ända till innevarande år, för hvilket år det blifvit förhöjdt till 14,100 kronor. Anslaget till handtverksskolan i Kristinehamn hade höjts år 1888 till 9,400 kronor och år 1891 till 10,000 kronor. Anslaget till blindlärareelever hade från och med år 1884 årligen utgått med samma belopp, 1,200 kronor. Utom dessa anslag hade jemväl, å extra stat, ett belopp af 2,500 kronor från och med år 1883 anvisats till bestridande af kostnader för tryckning af blindskrifter.

Någon förändring eller afvikelse från blindkomiténs plan hade, hvad anginge institutet för blinda och handtverksskolan i Kristinehamn, icke egt rum, sedan dessa anstalter, på sätt nu förmålts, den förra utvidgats och den senare anordnats i öfverensstämmelse med samma plan.

Deremot hade en icke obetydlig afvikelse från denna plan egt rum i fråga om blindskolan i Vexjö. År 1889 hade nemligen skolans styrelse ingått till Kongl. Maj:t med anhållan, att skolans lärjungeantal, så snart en utvidgning af den förhyrda lokalen kunde åstadkommas eller annan lämplig lokal anskaffas, skulle få ökas till 40; och hade Kongl. Maj:t den 28 juli 1889 till denna anhållan lemnat bifall. Sedermera hade från och med år 1890 af skolans tillgångar anvisats medel till förhöjning af en biträdande lärarinnas aflöning, hvarigenom skolan blifvit satt i tillfälle att arbeta å fyra afdelningar.

Departementschefen har härefter anmält, hurusom styrelsen för nyssnämnda skola i skrivelser af den 14 september 1892 och den 1 maj 1893 gjort framställning, bland annat, dels derom, att Kongl. Maj:t måtte till Riksdagen aflåta proposition om anvisande af anslag till inköpande af tomt och bestridande af kostnaderna för uppförande af en byggnad för blindskolan, dels ock derom, att Kongl. Maj:t täcktes af Riksdagen äska ett anslag å ordinarie stat af 14,500 kronor till uppehållande af skolans verksamhet från och med år 1895 i stället för det nu å extra stat för ändamålet hittills årligen utgående anslag af 11,000 kronor.

Af den närmare redogörelse för styrelsens berörda framställningar, som å sid. 64—68 i statsrådsprotokollet lemnas, må här endast meddelas, att kostnaden för den ifrågasatta nya byggnaden för blindskolan beräknats till 140,000 kronor, deraf 12,000 till inköp af byggnadsplats i Vexjö.

Sedan, enligt hvad å sid. 68—70 i statsrådsprotokollet omförmäles, direktionen öfver institutet för blinda, efter hörande af institutets direktor, yttrat sig öfver de af blindskolans styrelse gjorda framställningar samt dervid på anförda skäl hemställt, att blindskolan tills vidare icke måtte sättas på ordinarie stat, att förslaget till byggnad, såsom mera omfattande och kostsamt än nödigt vore, icke måtte godkännas, samt att vid båda dessa frågors afgörande hänsyn måtte tagas till den ställning såsom förberedande småskola, som ursprungligen afsetts för blindskolan i Vexjö, hade handlingarna i detta ärende öfverlemnats till de af Kongl. Maj:t för afgifvande af förslag rörande ordnandet af undervisningen af sinnesslöa barn med mera den 22 september 1893 utsedde komiterade.

Uti sitt den 19 december sistnämnda år afgifna utlåtande hade bemälde komiterade — efter att hafva på grund af statistiska uppgifter meddelat en redogörelse beträffande antalet blinda barn i riket, hvaraf framginge, dels att det af blindkomitén beräknade antalet blinda barn, som borde intagas i blindskola, d. v. s. i åldern 6 till 11 år eller 7 till 11 år, torde varit väl högt upptaget, dels ock att antalet sådana barn, i stället för att utvisa en proportionel ökning i förhållande till folkmängdens tillväxt, under de senare åren tvärtom utvisade en icke ringa nedgång — vidare anført följande.

Af antalet blinda barn i blindskoleåldern, från och med sjetten till och med elfte lefnadsåret, eller mellan 70 och 80, hvilket antal kunde antagas komma att blifva något så när konstant, åtnjöte för närvarande omkring halfva antalet undervisning vid blindskolan i Vexjö, då, enligt hvad styrelsen omförmält, elevantalet derstädes senaste läsår uppgått till 38.

Institutet för blinda räknade efter en sexårig tillvaro endast något öfver tre fjerdedelar af det elevantal, hvarför detsamma vore afsedt.

Det försök till blindundervisningens nöjaktiga ordnande, som genom blindskolans i Vexjö och handverksskolans i Kristinehamn inrättande samt blindinstitutets utvidgning blifvit gjordt, hade visserligen ådagalagt, att de grunder, enligt hvilka blindkomitén ansett blindundervisningen böra ordnas, vore i hufvudsak rigtiga. Men det hade också gifvit vid handen, att blindundervisningens fullständiga ordnande i vårt land kunde vinnas endast genom föreskrifvande af obligatorisk undervisning af alla blinda barn i skolåldern och i sammanhang dermed upprättande af därför erforderligt antal uppfostrings- och undervisningsanstalter för blinda.

Vid betraktande af frågan om hvilka och huru många läroanstalter kunde vara erforderliga, derest skoltvång i afseende å blinda barn infördes, ville komiterade uttala såsom sin mening, att komiterade, med afseende å den redan lemnade redogörelsen angående minskningen under senare år af antalet blinda barn, ansåge upprättande af alla de utaf blindkomitén ifrågasatta anstalter icke erfordras, och att således de af nämnda komité beräknade kostnader för blindundervisningens fullständiga ordnande kunde i afsevärd mån minskas.

Blindkomitén hade, såsom redan nämnts, föreslagit inrättande af tre blindskolor. Då det numera visat sig, att antalet blinda barn öfver hufvud taget vore i nedgående och att antalet sådana barn, som borde upptagas i blindskolorna, icke kunde, äfven om blinda barn af sex års ålder medräknades, uppskattas till högre än 70 till 80, syntes för blindundervisningen i vårt land erfordras endast två blindskolor — hvilka komiterade ansåge lämpligen kunna benämnas »förskolor för blinda» — under förutsättning att hvardera skolan kunde lemna vård och undervisning åt omkring 40 elever, hvilket utan större men eller olägenhet borde kunna låta sig göra.

Enligt komiterades mening skulle i sådant fall lämpligast en sådan skola upprättas för Svealand och Norrland och en för Götaland. Den förstnämnda af dessa skolor borde förläggas till samma plats som institutet för blinda, hvarest tomtplats för byggnad funnes att tillgå och der åtskilliga förmåner för blindundervisningen, ej minst i ekonomiskt afseende, kunde vinnas genom den nära förbindelsen mellan skolan och institutet, likasom äfven tillfälle bereddes dem, som ville egna sig åt blindlärarekallet, att i ett sammanhang följa undervisningen vid dess gång genom olika utvecklingsstadier.

Hvad beträffade den andra skolan, kunde den möjligen förläggas till någon lämpligare plats än Vexjö.

Om utrymmet i den ena skolan någon gång vore upptaget, men platser finnes lediga i den andra, borde barn från det ena distriktet kunna hänvisas till det andra distriktets skola.

I öfverensstämmelse med hvad redan blifvit bestämdt i fråga om döfstumma barn, skulle alla blinda barn i blindskoleåldern inställas till undervisning i någondera af dessa båda skolor, såvidt icke föräldrar eller målsmän, som sådant föredroge, enskildt sörjde för nöjaktig undervisning af dem, hvilka stode under deras målsmanskap. Inträdesåldern skulle räknas från och med det år, under hvilket barnet fylde sju år, till och med det år, hvarunder det fylde nio år. Skolpligtigheten i förskolan skulle vara under fyra år efter barnets intagning i skolan, med rätt för skolorna att ytterligare högst två år behålla sådana lärjungar, hvilka visat sig oförmögna till fortsatt intellektuel och praktisk utbildning, hvarom i hvarje fall anteckning borde ske i dessa elevers afgangsbetyg.

Närmare bestämmelser i afseende å skoltvångets tillämpning syntes böra meddelas i hufvudsaklig öfverensstämmelse med hvad redan skett beträffande döfstumma barn.

Med afseende derå, att lärjungeantalet i dessa förskolor kunde beräknas komma att uppgå till omkring 40 i hvardera, syntes den fyraåriga undervisningstiden böra, såsom redan skett i blindskolan i Vexjö, lämpligast fördelas i 4 ettåriga afdelningar eller klasser.

Undervisningsämnena i förskolorna ansåge komiterade böra vara allenast kristendom, modersmålet, räkning, åskådning, modellering, handarbete, sång och gymnastik.

De barn, som efter den genomgångna fyraåriga lärokursen i förskolan visade sig förmögna till fortsatt utbildning, borde från skolan öfverflyttas till blindinstitutet.

Utom dessa barn skulle äfven, såsom redan för närvarande vore föreskrifvet i stadgan för institutet för blinda, få i institutet intagas blinda barn under 14 år, hvilkas blindhet inträffat först efter utgången af det år, under hvilket de uppnått 9 års ålder, och hvilka följaktligen ej kunde vinna inträde i förskolan.

Blindkomitén hade beräknat en sex- till sjuårig undervisningstid vid institutet. För de elever, hvilka förut genomgått en förskola för blinda, syntes emellertid en sexårig undervisningstid vid institutet vara fullt tillräcklig.

Då undervisningen vid blindinstitutet således utan olägenhet syntes kunna, såsom redan skett i nyss åberopade stadga för institutet för blinda, bestämmas till 6 år för de lärjungar, som förut genomgått en förskola för blinda, då icke blott sinnesslöa utan äfven andra mindre begåfvade blinda

torde komma att redan i förskolan vinna den utbildning, hvaraf de vore mäktiga, då äfven alla de i blindinstitutet intagna möjligen ej egde förmåga att fullständigt genomgå anstalten, och då slutligen institutets nya lokaler medgifve intagning af åtskilliga elever utöfver 100, syntes det — särskildt med hänsyn till den ofvan omförmälda, under senare åren anmärkta nedgången i antalet blinda barn — som skulle för ännu en ganska lång framtid ett blindinstitut blifva tillräckligt för vårt land, äfven om skoltvång föreskrefves.

Efter skoltvångets fullständiga införande borde de hittillsvarande 26 friplatserna vid institutet, som betingades af statsbidrag, indragas, hvarjemte i fråga om de friplatser, hvilka tillkommit på grund af donationer, det borde tagas i öfvervägande, huru donationsmedlen lämpligast kunde, i öfverensstämmelse med donationsbrevens innehåll, till blindundervisningens fromma användas och statens utgifter för denna undervisning sålunda i någon mån minskas.

Någon ytterligare handtverksskola för blinda utom den redan i Kristinehamn befintliga syntes för den närmaste framtiden ej vara behöflig.

Lika med blindkomitén ansåge ock komiterade, att blindundervisningens fullständiga ordnande måste vara en statsangelägenhet så till vida, att staten måste fortgå på den redan inslagna vägen medelst anskaffande af erforderliga byggnader för de blindundervisningsanstalter, som vore nödiga, samt sjelf vidkännas hvad som för undervisningens behöriga uppehållande funnes behöfligt, sedan, i närmaste öfverensstämmelse med blindkomiténs förslag, landstingen och de städer, som icke i landsting deltaga, i första hand gjorts ansvariga för en viss del af kostnaderna härför, med rätt att efter omständigheterna söka ersättning af föräldrar, målsmän eller fattigvårdsstyrelse.

Det bidrag till blindundervisningens uppehållande, som skulle af landsting eller stad, som ej tillhör landsting, tillflyta statsverket, ansåge komiterade böra sättas till 300 kronor för hvarje elev i blindskolan, i enlighet med hvad blindkomitén föreslagit. Visserligen hade denna afgift ansetts hög, men om man jemförde statens kostnad för undervisningen af blinda med motsvarande kostnad för undervisningen af döfstumma, stälde sig den förstnämnda dock så väsentligt mycket drygare, att någon nedsättning i den nu föreslagna afgiften från landsting, kommun eller enskilde syntes komiterade icke kunna ifrågasättas. Blindkomitén hade beräknat den årliga kostnaden för hvarje lärjunge i blindskolan till omkring 600 kronor och för hvarje lärjunge vid blindinstitutet till omkring 700 kronor, hvilken beräkning syntes vara väl grundad. Äfven

om undervisningstiden vid institutet kunde utan olägenhet bestämmas till endast 6 år, skulle, under det att staten för undervisningen af döfstumma betalade ett bidrag af endast 250 kronor om året för hvarje elev under en tid af 8 år, statens bidrag till blindundervisningen icke kunna beräknas lägre än till 300 kronor för hvarje elev under de första 4 åren samt till 400 kronor för hvarje under de senare 6 åren, utom den dryga kostnaden för anskaffande af byggnader för de särskilda blindanstalterna.

Vid sådant förhållande kunde med skäl ifrågasättas, huruvida icke den årsafgift, som för lärjunge vid blindinstitutet skulle erläggas från landsting, kommuner eller enskilde, borde höjas från det för närvarande bestämda beloppet, 300 kronor, till det af blindkomitén föreslagna, 350 kronor.

Den ersättning, landsting eller stad, som icke deltagit i landsting, skulle ega att af vederbörande (föräldrar, målsmän eller fattigvårdsstyrelse) utkräfvat, ansåge komiterade böra begränsas till visst belopp för mindre bemedlade eller medellösa, hvilket belopp syntes skäligen kunna bestämmas till 50 kronor. Då blindfrekvensen vore ganska olika i olika kommuner samt det ojemförligt största antalet blinda barn utginge från fattiga eller mindre bemedlade hem, syntes bördan af dessa barns undervisning böra såvidt möjligt fördelas på de större kommunerna, länen, till den del, som icke utgjordes direkt af staten.

Det skoltvång, som enligt komiterades mening borde i fråga om blinda barn införas, kunde naturligtvis ej tillämpas genast, äfven sedan en ny blindskola blifvit inrättad och ordnad så, att den kunde tråda i verksamhet. Likasom i fråga om döfstumundervisningen måste äfven här skoltvånget inträda successivt under viss öfvergångsperiod. Om den nya anstalten skulle kunna börja sin verksamhet t. ex. höstterminen 1896, skulle då af skoltvång drabbas allenast de barn, som under samma år fylde 9 år. För dem, som under samma år fylde 7 eller 8 år, skulle rättighet att begagna undervisningen stå öppen i mån af möjlighet att å undervisningsanstalterna bereda tillräckligt utrymme. Beräknades lärokursen i blindskolan och blindinstitutet till tioårig, skulle alltså först vid höstterminen 1905 institutets och skolans alla klasser vara upptagna af lärjungar, på hvilka bestämmelsen om skoltvånget egde tillämpning.

Hvad beträffade blinda döfstumma barn, torde för deras värd och möjliga utveckling få anses vara tillräckligt sörjdt från statens sida genom det anslag till en enskild vårdanstalt för sådana barn, som redan för närvarande utginge af anslaget till döfstumundervisningen, till följd hvaraf dessa barn här kunde lemnas utom räkningen.

De ökade kostnaderna för blindundervisningens fullständiga ordnande

i öfverensstämmelse med de af komiterade nu framställda grunddrag skulle blifva jemförelsevis föga afsevärda och egentligen närmast inskränka sig till utgifterna för inrättande vid Tomteboda af en blindskola.

Hvad särskildt beträffade lärarekrafterna vid de båda blindskolorna, borde 4 vid hvardera skolan vara fullt tillräckliga.

Efter sålunda lemnad redogörelse för det sätt, hvarpå enligt komiterades åsigt blindundervisningen i vårt land lämpligen borde, så snart ske kunde, ordnas, hade komiterade yttrat sig angående de af styrelsen för blindskolan i Vexjö gjorda framställningar, som öfverlemnats till komiterades utlåtande.

Under förutsättning att blindundervisningen komme att så ordnas och utvecklas, som komiterade föreslagit, ansåge komiterade den af blindinstitutets direktion uttalade farhåga, att blindskolan i Vexjö syntes vilja utveckla sig till ett nytt blindinstitut vid sidan af det vid Tomteboda, vara utan grund.

Då blindskolan i Vexjö för närvarande vore den enda förskola för blinda i vårt land, och, äfven om ytterligare en dylik skola i enlighet med komiterades förslag inrättades vid Tomteboda, en sådan skola för södra delen af landet alltid komme att erfordras, ansåge komiterade, att det till blindskolan i Vexjö hittills å extra stat utgående anslag borde öfverföras å ordinarie stat; och hade komiterade efter granskning af det utaf styrelsen ingifna förslag till stat för skolan funnit sig böra i hufvudsak förorda detsamma.

Hvad anginge den af styrelsen gjorda framställning om anslag till nybyggnad för skolan, ville komiterade framhålla, att, såsom redan antydts, det icke blifvit till fullo ådagalagdt, att Vexjö vore den lämpligaste platsen för en förskola för blinda, vare sig för hela landet eller ens för Götaland, derest, i enlighet med komiterades förslag, en särskild sådan skola komme att inrättas för Svealand och Norrland.

För en blifvande nybyggnad för skolan kunde möjligen äfven å annan ort tomplats, ändamålsenligare än den nu föreslagna, stå att erhålla till billigare pris eller tilläfvantyr utan någon som helst kostnad för statsverket. Då härtill komme att komiterade, efter granskning af de uppgjorda ritningarna med tillhörande kostnadsförslag, funnit med skäl kunna ifrågasättas, huruvida ej kostnaderna för en blifvande nybyggnad för skolan skulle kunna i någon mån nedbringas, ansåge sig komiterade böra afstyrka bifall till styrelsens framställning i denna del.

Departementschefen har härefter erinrat, hurusom han till statsrådsprotokollet den 13 januari 1894, då Kongl. Maj:t beslöt att till Riksdagen

aflåta proposition om höjning af anslaget till blindskolan i Vexjö samt om dess öfverflyttande från extra till ordinarie stat, yttrat följande:

»I hvad komiterade sålunda anført, såväl beträffande blindundervisningens fullständiga ordnande, så snart lämpligen ske kan, på sätt komiterade förslagit, som ock särskildt i afseende å de af styrelsen för blindskolan i Vexjö nu gjorda underdåniga framställningar, kan jag i allt väsentligt instämma, med undantag deraf, att jag ej kunnat finna komiterade hafva haft tillräcklig anledning att ifrågasätta flyttning af blindskolan i Vexjö från nämnda stad, hvarest sagda skola synes mig fortfarande lämpligast böra vara förlagd, under förutsättning att kostnaderna för vare sig förhyrande eller byggande af ändamålsenlig lokal icke visa sig större der än annorstädes. Erforderlig utredning i ämnet för att kunna för Riksdagen framlägga fullständigt utarbetadt förslag till blindundervisningens ordnande i öfverensstämmelse med de af komiterade angifna grunder lärar emellertid ej kunna, särskildt i afseende å de därför erforderliga ritnings- och kostnadsförslag, under nu instundande riksdag hinna åstadkommas. På de af blindskolans styrelse anförda skäl synes det mig emellertid vara angeläget, att den redan nu af styrelsen begärda anslagsförhöjning beviljas äfvensom anslaget till skolan öfverflyttas från extra till ordinarie stat.

Enligt förenämnda af styrelsen uppgjorda och af komiterade förordade förslag skulle för skolan å stat erfordras:

till aflöning åt föreståndaren	kr. 2,000: —
» » » 3 lärarinnor, 1,000 kronor till hvarje	» 3,000: —
till arfvode för sekreterare- och räkenskaps- göromål m. m.	» 300: —
till öfriga i förslaget upptagna utgiftsposter, utom till ålders- tillägg åt nuvarande föreståndaren.....	» 20,400: —
	<hr/>
	Summa kr. 25,700: —

Härjemte skulle föreståndaren och lärarinnorna vara berättigade till två ålderstillägg, hvartdera å 500 kronor för den förre och å 300 kronor för hvar och en af de senare, efter respektive 5 och 10 års väl vitsordad tjänstgöring.

Till bestridande af dessa utgifter hafva beräknats:

årsafgifter af 40 elever	kr. 12,000: —
inkomst för försålda handarbeten	» 150: —
räntemedel	» 50: —
	<hr/>
	Summa kr. 12,200: —

Till betäckande af återstoden har styrelsen, som beräknat två ålders-tillägg åt nuvarande föreståndaren å tillhoppa 1,000 kronor, begärt ett anslag å 14,500 kronor.

Då emellertid nämnda ålderstillägg synas mig böra, såsom komiterade föreslagit, utgå af det å åttonde hufvudtiteln uppförda förslagsanslag till ålderstillägg och således icke uppföras å skolans stat, skulle anslaget å denna stat bestämmas till endast 13,500 kronor.

Jag hemställer således, att Eders Kongl. Maj:t måtte, med förklarande att Eders Kongl. Maj:t ämnar för en kommande riksdag framlägga förslag till blindundervisningens fullständiga ordnande i hufvudsaklig öfverensstämmelse med omförmälda, af komiterade angifna grunder, nu endast föreslå Riksdagen

att, med godkännande af nyssnämnda aflöningsstat å tillhoppa 5,300 kronor, besluta, att för tillämpningen af samma stat och till bestridande af skolans utgifter i öfrigt, det hittills å extra stat uppförda anslag till blindskolan i Vexjö må från och med år 1895 uppföras å ordinarie stat, med ett från 11,000 kronor till 13,500 kronor förhöjdt belopp, äfvensom medgifva,

att de för skolans föreståndare och lärarinnor afsedda två ålderstillägg, hvarterda å 500 kronor för den förre och å 300 kronor för en hvar af de senare efter respektive 5 och 10 års väl vitsordad tjenstgöring, må utgå af det å riksstatens åttonde hufvudtitel uppförda förslagsanslag till ålders-tillägg; samt

att två ålderstillägg må utgå för den nuvarande föreståndaren från och med år 1895 med tillhoppa 1,000 kronor.»

Sedan Kongl. Maj:t, med gillande af hvad departementschefen sålunda hemställt, i öfverensstämmelse dermed till nästlidna års riksdag aflåtit proposition, hade denna Kongl. Maj:ts framställning blifvit af Riksdagen på det sätt bifallen, att Riksdagen till blindskolan i Vexjö för år 1895 anvisade ett extra anslag af 14,100 kronor.

Som skäl för detta sitt beslut hade Riksdagen anfört: Då, enligt hvad departementschefen till statsrådsprotokollet anfört, frågan om ett definitivt ordnande af blindundervisningen ännu icke fått den utredning, att förslag i ämnet kunnat för Riksdagen framläggas, hade Riksdagen icke funnit anledning att ingå i närmare pröfning af den plan härför, som blifvit af 1893 års komiterade utarbetad. Med afseende härå hade Riksdagen endast velat uttala, att komiterade syntes på ett fullt öfvertygande sätt hafva ådagalagt, att blindundervisningen i vårt land borde kunna med en ändamålsenlig anordning vara behörigen tillgodosedd genom de läroanstalter, som redan kommit till stånd, jemte ytterligare en förberedande

skola för blinda barn. Då emellertid, såsom af statsrådsprotokollet framginge, Kongl. Maj:t hade för afsigt att inom den närmaste framtiden till Riksdagen göra framställning om blindundervisningens fullständiga ordnande, ansåge Riksdagen icke lämpligt att, på sätt Kongl. Maj:t föreslagit, en fast organisation af blindskolan i Vexjö blefve genom fastställande af stat för densamma redan då beslutad, hvarigenom utan tvifvel genomförandet af de förändrade anordningar, som vid pröfningen af förenämnda fråga i hela dess vidd kunde befinnas erforderliga, skulle blifva försvåradt, och hade Riksdagen följaktligen funnit sig icke böra bifalla Kongl. Maj:ts förslag, att anslaget till denna skola måtte uppföras å ordinarie stat. En förhöjning af det nu till blindskolan å extra stat utgående anslag funne Riksdagen deremot vara af behovet påkallad, och hade Riksdagen vid Kongl. Maj:ts framställning i denna del icke annat att erinra, än att ålderstilläggen åt den nuvarande föreståndaren syntes böra fortfarande utgå med samma belopp som hittills, eller sammanlagdt 600 kronor, hvilket ock motsvarade hvad af 1880 års blindkomité i detta afseende föreslagits. Då vid bibehållande af anslaget till blindskolan å extra stat ifrågavarande ålderstillägg borde derifrån bestridas, syntes detta anslag, med inberäkande af förberörda belopp 600 kronor till ålderstillägg åt föreståndaren, böra uppföras med 14,100 kronor.

Enligt hvad departementschefen härefter meddelat, hade Kongl. Maj:t den 22 juni 1894 anbefalt direktionen öfver institutet för blinda att inkomma med yttrande och förslag angående anordnandet af en förskola för blinda vid Tomtebodas i enlighet med de af 1893 års komité föreslagna grunder samt att låta uppgöra ritningar och kostnadsförslag till de byggnader, som för en sådan skola kunde synas erforderliga.

Till åttlydnad häraf hade direktionen den 23 oktober 1894 till Kongl. Maj:t inkommit med berörda ritningar och förslag och dervid anført, att direktionen, vid granskning af det i bemälda komités utlåtande intagna förslaget till stat för en blindskola, ansett det hvarken ur pedagogisk eller ur ekonomisk synpunkt välbetänkt, att en särskild föreståndare anställes för en förskola med 40 elever, då denna skola skulle ställas vid sidan af och förenas med ett institut, afsedt för 100 elever, utan hölle direktionen före, att institutets direktor borde kunna förestå båda läroanstalterna, möjligen mot åtnjutande af någon minskning i undervisningskyldigheten vid institutet och med biträde vid förskolan af en af dennas lärarinnor, hvilkas antal i följd häraf syntes böra ökas från tre till fyra. Vidare ansåge direktionen, att några särskilda s. k. dagrum icke erfordrades, utan att arbetsrummen borde göras så stora, att de kunde användas till dagrum.

Med iakttagande häraf och i öfrigt af de utaf ofvan nämnda komité föreslagna grunder hade direktionen låtit uppgöra ritningar och beskrifning till byggnad för ifrågavarande blindskola; och hade dervid afsetts, att matsalar, musikrum, gymnastik-, sjuk- och badrum samt tvättstuga skulle begagnas gemensamt med institutet, hvarförutom direktionen påpekade, att korridorerna gjorts så rymliga, att äfven de i sin mån borde kunna afhjelpa frånvaron af dagrum, samt att för den lärarinna, som skulle biträda föreståndaren, i planen upptagits två rum.

Det upprättade kostnadsförslaget slutade på ett belopp af 81,200 kronor, deri inbegripna kostnaderna för såväl gas-, vatten och afloppsledningar som ock värmeledning, äfvensom kostnader, som komme att föränledas af ändringar i institutets kök och ångpannerum till följd af förskolans anordnande vid Tomtebodan.

Direktionen, som tillika låtit uppgöra ett i statsrådsprotokollet intaget förslag till utgifts- och inkomststat för skolan, hvilken stat slutade å ett belopp af 21,000 kronor, hade till sist hemställt, att Kongl. Maj:t täcktes bereda institutet ersättning för det belopp, 750 kronor, som direktionen af institutets medel utbetalt till den person, hvilken uppgjort ifrågavarande ritningar och kostnadsförslag.

Slutligen har departementschefen, under åberopande af hvad han i ämnet anfört till nyss berörda statsrådsprotokoll den 13 januari 1894, yttrat, att han icke kunde instämma i 1893 års komiterades åsigt, att den årsafgift, som för lärjunge vid blindinstitutet skulle erläggas från landsting, kommuner eller enskilde, borde höjas från det för närvarande bestämda beloppet, 300 kronor, till det af blindkomitén föreslagna, 350 kronor, och icke heller deruti, att den ersättning, landsting eller stad, som icke i landsting deltagar, skulle ega att af vederbörande (föräldrar, målsmän eller fattigvårdsstyrelse) utkräfvä, borde begränsas till visst belopp för mindre bemedlade eller medellösa.

Det sammansatta stats- och lagutskottet, till hvars förberedande behandling Kongl. Maj:ts ofvan omnämnda framställningar blifvit öfverlemnade, har vid granskning af de till Riksdagens godkännande framlagda grunder för blindundervisningens ordnande funnit några af dessa beröra förhållanden af den natur, att de böra på den allmänna lagstiftningens väg regleras. Utskottet tillåter sig erinra, hurusom en med den nu föreliggande väsentligen likartad angelägenhet, nemligen döfstumundervisningen i riket, blifvit ordnad genom en af Konung och Riksdag gemensamt stiftad lag. Med hänsyn härtill och då frågan om blindundervisningens ordnande synes böra på enahanda sätt behandlas, har utskottet

icke kunnat tillstyrka ett godkännande af allmänna grunder för samma undervisning i den form Kongl. Maj:t nu föreslagit, utan ansett Riksdagen böra, med afslag å Kongl. Maj:ts härom gjorda framställning, anhålla att Kongl. Maj:t måtte låta utarbета och för nästkommande års Riksdag framlägga förslag till lag angående blindundervisningen i riket. Vid utarbetandet af sådant lagförslag torde de nu framlagda grunderna för ordnande af berörda undervisning kunna i hufvudsakliga delar göras gällande. Dock har det synts utskottet, särskildt med afseende derå, att skolpligten för döfstumma barn är för närvarande bestämd till högst åtta år, kunna ifrågasättas, huruvida omständigheterna påkalla att den obligatoriska undervisningstiden för de blinda skulle, på sätt Kongl. Maj:t nu föreslagit, i vanliga fall utsträckas till tio år. Betydelsen af ett sådant stadgande, ej minst ur ekonomisk synpunkt, torde böra föranledda en ytterligare utredning och pröfning af denna fråga.

Beträffande undervisningsanstalterna för blinda har utskottet funnit hvad i detta ämne blifvit förebragt icke innefatta tillräckligt stöd för ett afgörande, huruvida den redan inrättade förskolan för blinda skall för framtiden vara förlagd i Vexjö. På sätt af 1893 års komiterade framhållits torde nemligen böra ytterligare utredas, huruvida, med afseende å en för blindskolan föreslagen nybyggnad, för hvars uppförande den hittills ifrågasatta kostnaden dock synes vara alltför stor, tomtplats kan i Vexjö eller annan välbelägen ort erhållas antingen utan utgift för statsverket eller åtminstone till väsentligt billigare pris än det, som fordrats för den af skolans styrelse förordade tomten. Först efter en tillfredsställande utredning i detta syfte torde platsen för denna förskola böra definitivt bestämmas; och så länge frågan härom ännu är sväfvande, anser utskottet icke lämpligt att anslaget till skolan varder, i enlighet med Kongl. Maj:ts förslag, å ordinarie stat uppfördt. Jemväl för nästkommande år torde sålunda anslag till berörda blindskola böra med samma belopp, som senast af Riksdagen beviljats, utgå på extra stat.

Hvad slutligen angår det af Kongl. Maj:t äskade anslaget till byggnad för en förskola för blinda vid Tomtebodas, har utskottet, vid det förhållande att, enligt hvad ofvan uttalats, frågan om blindundervisningens ordnande icke synes böra af Riksdagen nu företagas till slutligt afgörande, och då anordnandet af den föreslagna nya förskolan är beroende på det beslut, Riksdagen kommer att fatta med afseende å nyssnämnda fråga, icke kunnat för närvarande tillstyrka bifall till denna Kongl. Maj:ts framställning.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, hemställer utskottet:

a) att Riksdagen, med afslag å Kongl. Maj:ts framställning om godkännande af grunder för blindundervisningens ordnande, må i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och för nästkommande års Riksdag framlägga förslag till lag angående blindundervisningen i riket;

b) att Riksdagen, i anledning af Kongl. Maj:ts framställning om uppförande å ordinarie stat af årligt anslag till förskolan för blinda i Vexjö m. m., må på extra stat för år 1896 till blindskolan i Vexjö anvisa anslag till enahanda belopp, som för innevarande år blifvit beviljadt, eller 14,100 kronor; och

c) att hvad Kongl. Maj:t föreslagit beträffande anslag till byggnad för förskola för blinda vid Tomtebodas icke må för närvarande af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 19 april 1895.

På det sammansatta utskottets vägnar:

GOTTFRID BILLING.
